

10.33537/sobild.2021.12.1.5

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 11.10.2020
Kabul edildiği tarih: 13.12.2020
Yayınlanma tarihi: 30.01.2021

Article Info

Date submitted: 11.10.2020
Date accepted: 13.12.2020
Date published: 30.01.2021

TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE GÖRÜNÜŞ KATEGORİSİ İNCELEMELERİNDE KULLANILAN ÜÇ YAKLAŞIM¹

THREE APPROACHES OF ASPECT CATEGORY STUDIES IN
TURKISH LANGUAGE

Fikriye GÜNDÜZ

Öğr.Gör.Dr. Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi,
fikriye_1988@hotmail.com

Anahtar sözcükler

Türkiye Türkçesi, görünüş
kategorisi, yaklaşımlar.

Keywords

Turkish Language, aspect
category, approaches.

Öz

Görünüş, eylemlerin bitmişlik-bitmemişlik zıtlığına dayanan zaman ve kılınış kategorileriyle sıklıkla karıştırılan bir kategoridir. Türkiye Türkçesinde görünüş kategorisine geleneksel dilbilgisi kitaplarının bazılarında yer verilmediği, bazılarında ise kısaca değinildiği görülmektedir. Alan yazındaki bu eksikliğin fark edilmesi ile görünüş kategorisi incelemelerinin arttığı söylenebilir. Bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde görünüş (aspect) kategorisi incelemelerinde kullanılan üç yaklaşım olduğu tespit edilmiş ve söz konusu yaklaşımların özelliklerine değinilmiştir. Bahsi geçen yaklaşımlardan ilki Uzun (1998)'a aittir. Uzun, Türkiye Türkçesinde görünüş kategorisini tek ek-tek işlev ilkesine göre incelemiştir. Uzun (1998)'a göre eklemeli bir dil olan Türkiye Türkçesinde eklerin ancak bir işlevi olabilir. Türkiye Türkçesinde görünüş kategorisi üzerine yapılan çalışmalarda karşılaşılan ikinci yaklaşım Johanson (1971, 1994)'a aittir. Johanson'un görünüş yaklaşımı zaman ve görünüş kategorileriyle ilişkili olup aspektotempora olarak adlandırılmıştır. Üçüncü yaklaşım olan Smith'in geliştirdiği görünüş kuramı, iki bileşenli olup görünüş ve kılınış kategorilerini beraber değerlendirmektedir. Smith'e göre bir eylem bitmiş (perfective), bitmemiş (imperfective) ve yansız (neutral) olmak üzere üç şekilde görülebilir (Smith 1997). Çalışmada nitel araştırma deseni kullanılmış olup çalışmanın verileri doküman incelemesi yoluyla elde edilmiştir. Çalışmanın sonucunda alan yazında kullanılan üç yaklaşımdan Türkiye Türkçesinin yapısına daha uygun olan yaklaşımın Uzun (1998)'un yaklaşımı olabileceği sonucu elde edilmiştir.

Abstract

Aspect is a category that is frequently confused with tense and aktionsart categories based on perfective-imperfective contrast of verbs. It has been observed that the aspect category in Turkish is not included in some of the traditional grammar books while in others it is briefly touched upon. With the realization of this absence in the literature, it may be argued that the aspect category studies have increased. In this study, it has been found out that there are three approaches in the aspect category studies in Turkish, and the characteristics of these approaches have been discussed. The first approach mentioned here belongs to Uzun (1998). Uzun examined the aspect category in Turkish in view of the principle of the single affix-single function. According to Uzun (1998), Turkish, which is an agglutinative language, affixes could only have one function. The second approach in the studies on the aspect category in Turkish language belongs to Johanson (1971, 1994). Johanson's aspect approach is related to tense and aspect categories and he named it as aspektotempora. The third approach of the aspect theory, which was developed by Smith, has two components and evaluates the aspect and aktionsart categories together. According to Smith, an action can be seen in three ways: perfective, imperfective and neutral (Smith 1997). Qualitative research design has been used in this study, and the data have been obtained through document analysis. This study concludes that between the three approaches used in the literature, the approach of Uzun (1998) is more likely to be concordant with the structure of Turkish.

¹ Bu çalışma yazarın doktora tezinden üretilmiştir.

1. GİRİŞ

Vardar, *görünüş* kategorisini eylemin anlattığı iş, oluş, edim gibi durumları konuşucunun nasıl gördüğünü aktaran dilbilgisel bir kategori olarak tanımlayarak *görünüş* kategorisinin, zaman kategorisinden ayrıldığını, *görünüş* kategorisinin eylemin, bitmişliği, bitmemişliği, başlangıcı, gelişimi, sonucu, yinelenişi vb. bakımdan ele alındığını dile getirir (Vardar 2007: 105-106). İmer vd. ise *görünüş* terimini çoğunlukla eylemlerin çekimlenmesinde eylemin gösterdiği iş veya oluştaki süremin iç düzenlemesini ve sürekliliğini belirleyen dilbilgisel bir kategori olarak tanımlar. İmer vd. *görünüş* çeşitlerinin *bitmiş*, *bitmemiş*, *süren*, *yinelemeli*, *noktasal* vb. olduğunu, Slav dillerinde eylemde bitmişlik ve bitmemişlik karşıtlığı olduğundan bahseder (İmer vd. 2011: 142). Alan yazında *görünüş* kategorisi incelenirken *görünüş* kategorisiyle beraber zaman ve kılınış kategorisinden de bahsedildiği görülmektedir. Thelin, zaman ve *görünüş* arasındaki ayrımı şu şekilde yapar: Zaman eksenini ile ilişkili olayları nitel olarak tanımlayan zamansal ilişkilere, *görünüş*; zaman eksenini boyunca olayların sırasını tanımlayan zamansal ilişkilere zaman denilir (Thelin 1978: 29-30). Comrie ise zaman ve *görünüş*'ün farkını "He was reading" (O okuyordu) ve "He read." (O okuyor) cümlelerini vererek açıklar. Bu iki cümlenin zamanının geçmişte olduğunu ancak cümlelerin asıl farkının *görünüşsel* olduğunu bunun da bitmişlik-bitmemişlik temeline dayandığını belirtir (Comrie 1998: 3). *görünüş* kategorisiyle beraber ele alınan diğer kategori ise kılınıştır. Dilaçar, kılınışın fiil mastarının bildirdiği ana anlama bağlı bir süreç türü (başlama, süre, bitirme, yineleme, vb. gibi) olup kendi içinde bulundurduğunu konuşan-ışitenle öznel bir ilgisi olmayıp nesnel olduğunu ancak *görünüş*'ün çekime uğramış fiilin taşıdığı kavramda süreç bakımından konuşanın özel bir başkalaşımı olduğunu nesnel değil, öznel olduğunu ve mastarda değil, çekim şekillerinde bulunan bir iç anlam olduğunu belirtir (Dilaçar 1974: 161). Uğurlu, her eylemin kendiliğinden bir kılınışa yani "cereyan tarzına sahip olduğunu fiil tabanının bu özelliğinin, o dile hâkim olanlar tarafından ortaklaşa bilindiğini, bu anlamın kişiden kişiye değişmediğini belirtir (Uğurlu 2003: 127) Karadoğan ise, kılınışı fiilin iç zamanı olarak açıklar (Karadoğan 2009: 7). Bu nedenle kılınış terimi yerine dil biliminde içkin anlam, içkin *görünüş*, sözlüksel *görünüş*, durum *görünüşü*, eylem tarzı gibi terimler de kullanılmıştır (Bacanlı 2014: 28).

Alan yazında iki tür *görünüş* incelemesi olduğu anlaşılmaktadır. Bu türlerden birincisi *dilbilgisel görünüş incelemeleri*, ikincisi ise *sözlüksel görünüş incelemeleridir*. Türkiye Türkçesinde dilbilgisel *görünüş* kategorisi için *görünüş* ve bakış terimleri kullanılsa da Uğurlu; *görünüş* teriminin oluşturulduğu "*görün-*" eyleminin dönüşlü çatıda olduğunu bu yüzden "*aspect*" terimini karşılamasının uygun olmadığını belirterek "*aspect*" sözcüğünün anlamında, çekimli eylemin ifade ettiği "olay"ın kendi kendine bir "görünme"si değil, konuşanın onu "nasıl gördüğü"nü aktardığını; yani işi

yapanın "olay" değil, ona bakan insan olduğunu açıklar. Bu nedenle Uğurlu teriminin daha uygun olduğunu belirtir (Uğurlu 2003: 125-126). Bu çalışmada ise *görünüş* terimi alan yazında daha çok tercih edilen bir terim olduğu için kullanılmıştır.

Alan yazında *görünüş* kategorisi incelemelerinin Rusçanın *görünüş* sistemi incelenerek yapıldığı söylenebilir (Comrie 1998). Söz konusu incelemelerde genel olarak *görünüş* kategorisinin "Bitmişlik" ve "Bitmemişlik" olarak iki ana başlığa ayrıldığı görülür. Alan yazında *görünüş* incelemelerinde kullanılan sınıflandırmalara şu örnekler verilebilir: Dahl, *görünüş* kategorisini *Bitmişlik* ve *Bitmemişlik* olarak ayırdıktan sonra bitmemişlik kategorisini *Süreklilik (Progressive)*, *Alışkanlıklar ve Genelleyiciler* olarak sınıflandırmaktadır (Dahl 1985: 69). Givon, çalışmasında kiplik, zaman ve *görünüş* kavramlarını şu şekilde tablolaştırır:

Tablo 1: Givon'un kiplik, zaman ve görünüş kategorileri sınıflandırması

Kiplik (Modality)	Zaman (Tense)	Görünüş (Aspect)
Gerçek (Fact)	Geçmiş (Past)	Tamamlanmış (Perfective)
	Şimdi (Present)	Bitmiş (Perfect)
Gerçek dışı (Non Fact)	Gelecek (Future)	Devam eden (Progressive)
		Alışkanlık (Habitual)
		Tekrarlı (Repetitive)

(Givon 2001: 305)

Comrie'nin *görünüş* sınıflandırması ise şu şekilde gösterilebilir:

Tablo 2: Comrie'nin Görünüş Kategorisi Sınıflandırması

Görünüş Kategorisi Sınıflandırması			
Bitmişlik (Perfective)	Bitmemişlik (Imperfective)		
	Alışkanlık (Habitual)	Devamlılık (Continuous)	
		Sürmeme (Nonprogressive)	Sürme (Progressive)

(Comrie 1998: 25)

Alan yazında *görünüş* kategorisi üzerine yapılan sınıflandırmalardan yola çıkılarak dilbilgisel *görünüş* kategorisinin bitmişlik-bitmemişlik zıtlığına dayanan bir kategori olduğu görülmektedir.

2. Yöntem

Bu çalışmada araştırma desenlerinden nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Çalışmanın verileri doküman incelemesi yoluyla elde edilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen, olay veya olgular hakkında, bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Şimşek, 2009).

3. Bulgular

Türkiye Türkçesinde görünüş kategorisi üzerine yapılan çalışmalarda Johanson (1971, 1994), Smith (1997) ve Uzun (1998)'ün sınıflandırmasının kullanıldığı görülmektedir. Demirgüneş (2008), Esmer (2011), İbe Akcan (2005) ve Ortaköylüoğlu (2015) çalışmalarında Smith (1997)'in görüşlerinden yararlanırken (Gündüz 2020b); Aslan Demir (2016) ve Aydemir (2010) çalışmalarında Johanson (1971,1994)'dan; Oymak (2004), Zhao (2008), Aydemir (2006) ise Uzun (1998)'dan yararlanmışlardır.

Johanson'un çalışmasında Türkçede eylemlere gelen biçimbirimlerin zaman, görünüş ve kiplik işlevi vardır. Geleneksel dilbilgisi kitaplarında biçimbirimlerin zaman işlevleri ön plana çıkmıştır. Johanson ile aynı fikirde olan Yavaş (1979), Aydemir (2010), Aslan Demir (2016)'de biçimbirimlerin zaman, görünüş ve kiplik işlevlerinden bahsedilir.² Johanson'un görünüş kuramı zaman ve görünüş etkileşimine dayalı olup *aspektotempora* terimini ile anılır (Johanson 1994). Johanson'un görünüş yaklaşımı, bakış açısına dayanmaktadır. Johanson, sınıra duyarlı olan ve sınıra duyarlı olmayan bakış açıları biçiminde görünüş kategorisi sınıflandırılmıştır. Johanson, sınıra duyarlı bakış açılarını intraterminal, postterminal ve terminal olarak üçe ayırır. İntraterminal bir olayın başlangıç ve bitiş sınırları arasında gözlemlenmesini ifade eder. Postterminal, bir olayın kritik sınırı aşıldıktan sonraki safhada gözlenmesidir. Terminallik ise bir olayın kritik sınırı ulaşıldığında gözlemlenir. Sınıra duyarlı olmayan bakış açıları ise sözde bitmişlik ve genel öngörülülüktür (Johanson, 2016; Aslan Demir 2016).

Smith'in geliştirdiği görünüş kuramı iki bileşenli olup görünüş ve kılınış kategorilerini beraber değerlendirmektedir. Smith'e göre bir eylem bitmiş (perfective), bitmemiş (imperfective) ve yansız (neutral) olmak üzere üç şekilde görülebilir. Smith'e göre görünüş kategorisi eylemin sözlük anlamı, eylemin dilbilgisel çekimlenişi ve eylemin üyelerine ilişkin üç bilgi verebilir. Dolayısıyla Smith'in görünüş kategorisini incelerken tümceyi bütün olarak ele aldığı söylenebilir (Smith 1997).

Türkiye Türkçesinde görünüş kategorisi üzerine yapılan çalışmalarda dikkat çeken diğer yaklaşım Uzun'a aittir. Uzun'un yaklaşımın temeli *tek ek-tek işlev* görüşü oluşturur (Uzun 1998). Uzun'un *tek ek-tek işlev* yaklaşımının kaynağı Türkçe eklemeli bir dil (*agglutinative language*) olmasıdır. Buna göre, eklemeli dillerde bir ekin tek bir işlevinin olması gerekmektedir. Uzun'a göre, Türkçede bir biçimbirim, birden çok işlev taşıyamaz. Yani "*Emre şu anda odasında dinleniyor.*" tümcesinde üç farklı kategori olan zaman, görünüş ve kip (şimdiki zaman, sınırlararası görünüş, bilgi kipliği) – (*İiyor* biçimbirimiyle verilemez. Uzun'a göre Türkçedeki eklerin işlevleri şu şekildedir:

Tablo 3: Uzun'un görünüş, kip ve zaman ayrımı

Görünüş	Kip	Zaman
Sürme: -(I)yor	Tahmin: -AcAk	Geçmiş: -yDI
Bitme: -DI	Olasılık: -Ar	Geçmiş Dışı: Ø
Başlamama: Ø	Rivayet: -mİş	Olgusal: Ø

(Uzun 2004: 167-168)

Uzun'a göre, Türkçede bulunan görünüş belirleyicilerinin ve dilbilgisel özelliklerinin tam resmi şu şekildedir: *-(I)yor* biçimbirimi –Bitme, +Sürme; *TI* biçimbirimi +Bitme, -Sürme; *Ø* biçimbirimi ise –Bitme, -Sürme belirtir. Uzun çalışmasında belirteçlerin zaman ve görünüş saptamalarında sıklıkla başvurulan bir yol olduğundan bahsederek "*Ali dün eve geldi*" ve "*Ali şimdi geldi*" tümcelerini inceler. Bu iki tümcenin Türkiye Türkçesi açısından uygunluğuna sebep olan durumun, belirteçlerin zaman kategorisi dışında görünüş ve kip kategorileriyle de etkileşime girebilmesi olduğunu aktarır. Üç kategoriden herhangi birinin taşıdığı özellikle uyumlu olan belirtece izin verirken söz konusu özellikle uyumlu olmayan belirtece izin vermediğini örnekendirir (Uzun1998).³

Görüldüğü gibi, Türkiye Türkçesinde görünüş kategorisi üzerine yapılan incelemelerde üç farklı yaklaşımın kullanıldığı tespit edilmektedir. Johanson (2016) ve Uzun (1998)'ün yaklaşımı Türkiye Türkçesi özelinde araştırmacıların kendileri tarafından da incelendiği ve Smith (1997)'in görünüş yaklaşımı eylem türlerini de ele aldığı için çalışmanın bu bölümünde Johanson (2016) ve Uzun (1998)'ün yaklaşımının özelliklerine daha fazla yer verilecektir.

Johanson (2016) ve Uzun (1998)'ün yaklaşımlarının ortak yönleri bulunmakla beraber temel olarak ayrıldıkları nokta bir biçimbirimin bir ya da birden çok işlevinin olup olmaması ve *-AcAk, -(I)yor, -Ar/İr/r* biçimbirimlerinin hangi kategoride değerlendirilebileceğidir. Bu yaklaşımlardan hangisinin Türkiye Türkçesinin yapısına daha uygun olduğu bu noktada sorgulanabilir. Uzun'un *tek işlev-tek ek* görüşünün temelini kategoriler arasındaki işlev farkları

² Musaoğlu ve Kirişçi de Türk dilbiliminde görünüş kategorisini değerlendirdikleri çalışmalarında görünüş kategorisinin kılınış ve tasarlama-bildirme kipi kategorileriyle beraber Türkçeye özgü özelliklerle incelenmesi gerektiğinden bahseder. Musaoğlu ve Kirişçi bu çalışmada tek ek çok işlev anlayışını benimser görünmektedir (Musaoğlu ve Kirişçi 2008).

³ Belirteçliklerin görünüş kategorisi ile ilişkisi ve öğretimi için ayrıca bkz. Atasoy (2017)

olarak düşünmek gerekmektedir. Bu anlamda terimin çok genel olduğu düşünülebilir. Bu terime alternatif olarak “Bir biçimbirim, bir dilbilgisel kategoride yer almaktadır.” ifadesi önerilebilir (Gündüz 2020a). Uzun’un görüşleri şu şekilde örneklendirilebilir: *-İlk* yapım eki addan ad yapan bir yapım ekidir ancak *-İlk* yapım eki yer adı (taş-lık), alet/ eşya adı (güneşlik, korkuluk), topluluk adı (Türklük) gibi farklı türde adlar yapabilmektedir (Ergin 2005:155). Uzun’un *tek ek- tek işlev* olarak bahsettiği husus *-İlk* yapım ekinin sadece addan ad yapan bir yapım eki olması aynı zamanda hem ad hem de eylem yapan bir yapım eki olmamasıdır. Çünkü Türkçe sondan eklemeli bir dil olup Türkçede eylemlere ve adlara gelen ekler ayrı ayrıdır. Eşsesli görünen ad ya da eylemlerde bu duruma sebep olan bir ses olayı olmuş olabilir. Söz konusu duruma *boya-* ve *boya* sözcükleri örnek gösterilebilir. “*boya*” adı “*boya-*” eyleminden gelmektedir. Orta Türkçede “*boðu-g*” şeklinde olan sözcüğün sonundaki *-g* eylemden ad yapma eki zamanla düşmüştür (Gülensoy 2011:163). Bu nedenle söz konusu sözcüğün ad ve eylem şekli eşsesli görünür olmuştur. Uzun’un görüşlerini bir biçimbirimin iki dilbilgisel kategoride birden değerlendirilemeyeceği şeklinde düşünmek gerekmektedir. Uzun’un *tek ek-tek işlev* görüşü Türkiye Türkçesinin eklemeli dillerden olması, çok zengin bir ek sistemi bulunması ve bu zengin ek sisteminin görünüş, zaman ve kip kategorilerinde aynı ekleri kullanmasının sebepleri noktasında önemli bir yaklaşım olarak dikkat çekmektedir (Gündüz 2020a). Türkiye’de Gencan (2001: 30-32), Korkmaz (2009: LXIII), Ercilasun (2013: 20) gibi çalışmalarda eklemeli dillerin özellikleri betimlenirken Uzun’un bahsettiği *tek ek-tek işlev* ilkesine yer verilmemiştir. Ancak eklemeli dillerin özelliklerinin nitelendiği yabancı kaynaklarda Uzun’un bahsettiği *tek ek-tek işlev* ilkesinden bahsedilmektedir. Bu görüşlere göre, eklemeli diller kaynaşmalı ve bağlantılı olarak ikiye ayrılır. Bağlantılı dillerde her bir biçimbirimin genellikle bir işlev vardır. Türkçe buna çok güzel bir örnektir.⁴ Dawa, Sagisaka ve Nakamura eklemeli dillerin özelliklerini üç maddede açıklar:

- Bir ek diğerine eklenerek uzun bir kelime oluşturulur.*
- Kök değişmez. Dilbilgisel değişiklikler eklerle yapılır.*
- Her ek sadece bir gramatikal işleve sahiptir.* (Dawa vd. 2009: 105)

Johanson (1971, 1994)’un görünüş kategorisi incelemesi alan yazında Türkçe üzerinden yapılması sebebiyle dikkat çeken bir çalışmakla olmakla beraber Uzun’un belirttiği *tek işlev-tek ek* yaklaşımı, Türkiye Türkçesinin yapısı düşünüldüğünde imkânsız görünmemektedir. Eklemeli dillerde biçimbirimlerin tek işlevi varsa Türkçe de eklemeli bir dil olduğuna göre eklerin tek işlevi olmalıdır. O hâlde ortaya şöyle bir durum çıkar: İki işlevi görünen ekler, farklı ekler olabilir. Bu duruma sebep olan şey, eklerin eşsesli

olması olabilir. Söz konusu durumun Türkiye Türkçesinde birçok örneği bulunmaktadır. Örneğin addan eylem yapan *-A* yapım eki “*kan-a*” ve eylemden eylem yapan *-A* yapım eki “*yar-a*” bu tür örneklerdendir. Her iki yapım eki *-A* şeklinde eklense de işlevleri farklıdır. Dolayısıyla eşsesli *-DI*, *-(I)yor*, *-mAkTA*, *-Ar*, *-mİş*, *-AcAk* gibi biçimbirimlerin olduğu varsayılabilir (Gündüz 2020a).

Johanson (1971, 1994)’a göre “*Emre üniversitedeyken çok ders çalışıyordu.*” gibi bir tümcede *-(I)yor* intraterminalik (sınırlar arası), *-DI* ise geçmiş zaman bildirmektedir. Uzun (1998) da bahsi geçen tümce için *-(I)yor* biçimbiriminin görünüş, *-DI* biçimbiriminin ise zaman bildirdiğini belirtmektedir. Öyleyse görünüş kategorisi incelemelerinde iki farklı biçimbirimle işaretlenen tümcelerde görüş birliği olduğu görülmektedir.

“*Emre tatildeyken çok uyuyordu.*” tümcesinden yola çıkılarak Türkçe fiil sistemi için bir denklem yapılırsa eylemlere gelen ekler şu şekilde görülebilir:

- Eylem (Fiil)+görünüş eki +(eylem/fiil)+zaman eki +kişi eki: uyu+yor+du < uyu+yor+i+di⁵*

Yukarıda verilen varsayıma göre *tek ek- tek işlev* ilkesi benimsenirse eşsesli biçimbirimler olabileceği belirtilmişti. Bu durumda eşsesli biçimbirimlerin beraber kullanılabilmesi ve bu durumda biçimbirimlerin iki farklı görevde görülmesi gerekir. “*Emre uyuyuydu.*” gibi bir örnekte bitmişlik için *-DI* ve geçmiş zaman için *-DI* kullanılmıştır. Dolayısıyla tümce içerisinde iki tane *-DI* biçimbirimi görülmektedir. Yukarıdaki denklem düşünüldüğünde de *Eylem (Fiil)+ görünüş eki +(eylem/fiil)+zaman eki +kişi eki* formülüne uygun bir şekil ortaya çıkmaktadır. O hâlde Türkçede zamanı gösteren *-DI* ve görünüşü gösteren *-DI* olmak üzere iki tane eşsesli biçimbirim bulunmaktadır. Uzun, zamanı gösteren *-DI* biçimbirimini *(y)TI*, görünüşü gösteren biçimbirimi ise *-TI* şeklinde göstermektedir (Uzun 1998: 15).

Türkçede eşsesli biçimbirimler olma ihtimali vardır. Ancak söz konusu durumun kabul edilebilir olması için diğer biçimbirimlerde de görülebiliyor olması gerekir. Geleneksel dilbilgisi kitaplarında şimdiki zamanı işaretlediği belirtilen *-(I)yor* biçimbirimiyle şu anda devam eden bir süreklilik için şu şekilde bir tümcenin ortaya çıkması gerekir:

* “*Emre şu anda kahve içiyor.*”

Yukarıda “*” ile verilen örnek Türkçede kabul edilebilir değildir. Bu durumda birinci *-(I)yor* biçimbiriminin görünüşü, ikinci *-(I)yor* biçimbiriminin zamanı gösterdiği söylenemez. Bu durumda örnekle ilgili üç varsayım geliştirilebilir:

⁴ <http://lingvo.info/en/babylon/typology> Erişim tarihi 02.05.2019

⁵ Uzun da Türkçede görünüş, zaman ve kip eklerinin sıralanmasının görünüş+kip+zaman şeklinde geldiğini belirtmektedir (Uzun 1998: 18).

1. Eşsesli biçimbirimler bir eylemde beraber kullanılmak istendiğinde tek şekilde kullanılarak iki işlevi karşılar.
2. Eşsesli biçimbirimler mümkün değildir.
3. Geleneksel dilbilgisi kitaplarında şimdiki zamanı işaretlediği söylenen *-(I)yor* biçimbirimi görünüş ya da zaman kategorilerinden birini işaretler.

Birinci seçenek değerlendirilirse ortaya şöyle bir sonuç çıkar: Aynı sese ait biçimbirimlerin söyleyişte kolaylık sağlamak amacıyla tek bir şekilde kullanılıp tek ekin diğer ekin işlevini üstlenmiş olması Türkiye Türkçesi açısından mümkündür (Gündüz 2020a). Örneğin “*Emre eve geliyor, yemek yiyordu.*” gibi bir tümcede “*yiyordu*” *ye-* eylemine eklenen *-DI* biçimbirimi “*geliyor*” eylemini de karşılamaktadır. Yani tümce “*Emre eve geliyordu ve yemek yiyordu.*” şeklindedir. Ancak tekrara düşülmemesi için stilistik bir amaçla bir biçimbirimin sadece bir yerde kullanıldığı görülebilmektedir. Aynı durum “*Onların öğretmeni*” = “*Onların öğretmenleri*” örneğinde de görülebilmektedir. Üçüncü şahıs çokluk iyelik eki tekil ya da çoğul olarak kullanılabilirdi için “*Çocukların (Birden fazla) öğretmenleri (birden fazla öğretmen)*” gibi bir örnekte çok öğretmen için tekil iyelik eki, aynı şekilde üçüncü teklik kişi eki Onlar kişisinde “*Onlar geliyor./Onlar geldi*” “*Onlar geliyorlar/Onlar geldiler*” şeklinde kullanılabilir.

“*Emre şu anda kahve içiyor.*” tümcesinde tek bir *-(I)yor* biçimbirimi kullanılarak hem şu anda olan bir eylem hem de süreklilik anlamı verilmiş olsaydı “*Emre spor yapıyordu*” tümcesinde iki *-DI* biçimbirimine ihtiyaç kalmazdı ve “*Emre spor yaptı*” tümcesi “*yaptı*” yapısının yerine kullanılırdı. Ancak her iki tümcenin anlamı düşünüldüğünde “*Emre spor yapıyordu*” ve “*Emre spor yaptı*” tümceleri farklı anlamlara gelmektedir. Bu noktada “*spor yaptı*” örneğinin bugün Türkiye Türkçesinde çok kullanılmadığı söylenebilir. Ancak Türkiye Türkçesi bu yapıyla eş değer başka bir yapı geliştirmiştir. Bu durumda söz konusu yapı için bugün Türkiye Türkçesinde “*Emre spor yapmıştı.*” örneğinde görülen *-mİştİ* yapısı kullanılmaktadır. Dolayısıyla “*Emre şu anda kahve içiyor.*” tümcesinde de buna benzer eş değer yapılar olması gerekir. Bu yapıyı verebilen biçimbirim *-DI* ve *-mİş* örneklerinde olduğu gibi eş görevde olmalıdır. O hâlde *-(I)yor*, *-Ar/İr/r*, *-mAktA* biçimbirimlerinin beraber kullanılması gerekir. Ancak bugün Türkiye Türkçesinde “*Emre şimdi kahve içeriyor*” ya da “*Emre şimdi kahve içiyormakta*” gibi bir yapı da kullanılmamaktadır. Bu durumda eşsesli *-(I)yor*, *-Ar/İr/r*, *-mAktA* biçimbirimleri olma ihtimali kalmamaktadır.

İkinci seçenek (Eşsesli biçimbirimler mümkün değildir.) değerlendirilirse söz konusu durumun *-DI* ve *-mİş* biçimbirimi için mümkün olduğu görülmektedir. O hâlde Türkiye Türkçesi için böyle bir yargıya varılmayacağı anlaşılmaktadır (Gündüz 2020a).

Üçüncü seçenek (Geleneksel dilbilgisi kitaplarında şimdiki zamanı işaretlediği söylenen *-(I)yor* biçimbirimi görünüş ya da zaman kategorilerinden birini işaretler.) değerlendirildiğinde söz konusu durumun sadece *-(I)yor* biçimbiriminde değil *-Ar/İr/r*, *-mAktA* ve hatta *-AcAk* biçimbirimleri için de geçerli olduğu görülür. O hâlde bu biçimbirimlerin tümce içerisinde tek bir işlevi karşılaması gerekir. Bu işlevler zaman ya da görünüş kategorilerinden biri olmalıdır (Gündüz 2020a).

“*Emre spor yapıyordu.*” tümcesinde *-DI* biçimbiriminin ilki görünüş, ikincisi ise zaman görevindedir. “*Emre spor yapıyordu.*” tümcesinde *-DI* zamanı işaretlediğine göre *-(I)yor* biçimbirimi görünüşü işaretlemektedir. Denklemdaki yeri Eylem (*Fül*)+görünüş eki +(eylem/fül)+zaman eki +kişi eki seçeneğidir. O hâlde *-(I)yor*, *-mAktA*, *AcAk*, *-Ar/İr/r* biçimbirimleri zamanı işaretlemek için kullanılmamaktadır. Bir biçimbirimin tek bir işlevi olamazsa bu durumda söz konusu biçimbirimler görünüş kategorisini işaretler.

-(I)yor biçimbiriminin görünüş aktardığı hususuna art zamanlı bakıldığında *-(I)yor* biçimbiriminin *yürü-* (Eski Anadolu Türkçesinde *yoru-*) eyleminden geniş zaman çekiminde hece yutumu ile (*ala yoru-r > al-(I)yor*) zamanla ekleşerek ortaya çıktığı görülmektedir.⁶ Alan yazın incelendiğinde Johanson (1995) ve Bacanlı (2009: 228) gibi araştırmacıların tasvir eylemlerinin kılınış mı, görünüş mü aktardığına yönelik tartışmalara yer verdikleri görülmektedir. Bu tartışmaların tasvir eylemlerinin ekleşip ekleşmemesi noktasında bir yargıya vardığı tespit edilmektedir. Kısaca bu durum şu şekilde özetlenebilir; eğer tasvir eylemleri ekleşmişse söz konusu yapıların görünüş aktardığı, ekleşmemiş ise kılınış aktardığı söylenebilir. Bu noktada *yürü-* eyleminden ekleşen *-(I)yor* biçimbiriminin ekleştiği dolayısıyla görünüş aktardığı söylenmelidir. O hâlde söz konusu yapının yine zamanı değil, görünüşü işaretlediği kanıtlanmış olur (Gündüz 2020a).

Alan yazındaki çalışmalar ve yukarıda verilen örnekler incelendiğinde Uzun’un görüşlerinin Türkiye Türkçesi açısından daha uygun olabileceği anlaşılmaktadır. Bu anlamda bir biçimbirimin sadece bir işlevi bulunmalı ya da bir biçimbirim bir dilbilgisel kategoride yer almalıdır. Ancak Uzun’un sınıflandırması incelendiğinde iki nokta dikkat çekmektedir. Bunlardan birincisi *-mİş* biçimbiriminin durumuyla ilgilidir. *-mİş* biçimbiriminin *-mİşmİş* şeklinde kullanımı düşünüldüğünde iki farklı *-mİş* biçimbiriminin olduğu anlaşılır. “*Emre spor yapmışmış.*” örneğinde birinci *-mİş* bitmişliği vererek görünüş işaretleyicisi olmalıdır. İkinci *-mİş* biçimbirimi ise kipi vermektedir. Bu duruma uygun şu şekilde bir denklem yazılabilir:

$$b) \text{ Eylem (Fül)+görünüş eki+(eylem/fül)+kip eki+kişi eki: gel+miş+miş < gel-miş+i-miş}$$

⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. Korkmaz (2009: 611)

Uzun, “*Ali eve gitti*” tümcesinde eylemi *-TI* ve *-(y)TI* olarak ayırır. Ona göre *-TI* görünüşü *-(y)Tı* ise zamanı vermektedir (Uzun 1998: 9). Ancak Korkmaz’ın (2009: 733) *-DiyDI* kalıbının kullanımının azaldığını yerini *-mİştI* biçimbiriminin aldığını aktarmasından yola çıkılırsa Uzun’un değerlendirmesine *-mİş* biçimbirimini de eklemek gerekir. “*Emre gelmişti*” ya da “*Emre gelmişmiş.*” örneklerinde birinci *-mİş* biçimbiriminin görünüş işaretleyicisi olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu nedenle *-mİş* biçimbirimi de sınıflandırmaya dâhil edilmelidir. Nitekim Uzun sınıflandırma tablosuna yerleştirmese de *-mİştI* yapısından çalışmasının notlar bölümünde tekrar bahsederek iki ayrı *-mİş* biçimbiriminin olduğunu aktarmaktadır (Uzun 1998: 18).

Uzun (1998)’un sınıflandırmasında dikkat çeken ikinci durum *-AcAk* ve *-Ar/Ir/r* biçimbirimlerinin tabloda kip olarak sınıflandırılması, söz konusu işaretleyicilerin olduğu tümcelerde görünüşün sıfır görünüşü işaretleyicisiyle verilmesidir. Comrie (1998) ve Johanson (1994) *ön görülü bakış* olarak görünüş kategorisi içerisinde bir görünüşten daha bahseder. Bu anlamda Aslan Demir, *ön görülü bakış* bakış noktasında öngörülen, henüz gerçekleşmeyen, potansiyel eylemlere sınıra duyarlı olmaksızın yönelme yani eylemi, gelecek projeksiyonuyla potansiyel bir bütün olarak gözlemleyen görünüş tanımlayarak *ön görülü bakışın -AcAk* ile sunulduğunu aktarmaktadır (Aslan Demir 2016: 119). *Ön görülü bakışın* tanımında gelecekte gözlemlenecek tahmin, olasılık vs. anlamalara sahip olması söz konusu kategorinin kip ile aynı şekilde değerlendirilmesine sebep olduğu varsayılabilir. Gelecek ile ilgili eylemler henüz gerçekleşmediği için bu yapıların içerisinde tahmin, ihtimal ve plan anlamları bulunmaktadır. Bu yapılardan kip olarak bahsedilirse “*Emre yarın İstanbul’a gidiyor.*” tümcesindeki *-(I)yor* biçimbirimi kiplik işaretleyicisi olarak düşünülebilir. Ancak “*Emre üniversitedeyken çok ders çalışıyordu.*” tümcesinde *-(I)yor* biçimbiriminin görünüş kategorisinde değerlendirildiği daha önce belirtilmişti. “*Bir biçimbirim bir dilbilgisel kategoride yer almalıdır.*” görüşü dolayısıyla *-(I)yor* biçimbirimini kiplik olarak incelemek mümkün görülmemektedir. “*Emre yarın İstanbul’a gidiyor.*” ve “*Emre yarın İstanbul’a gidecek.*” tümcelerindeki anlam aynı ise *-(I)yor* biçimbirimine görünüş *-AcAk* biçimbirimine kip demek de yanlış olacaktır. *Tek ek-tek işlev* ya da “*Bir biçimbirim bir dilbilgisel kategoride yer almalıdır.*” yaklaşımına göre görünüşü de kipi de işaretleyen ayrı biçimbirim olmalıdır. Bu durumda *-(I)yor*, *-AcAk*, *-Ar/Ir/r*

biçimbirimleri görünüş kategorisinde değerlendirilmelidir. Söz konusu biçimbirimlerin kipliği değil, ön görülü bakışı aktardığı düşünüldüğünde bitmemişlik görünüşü sürekli ve ön görülü olmak üzere ikiye ayrılabilir ve *-AcAk*, *-(I)yor* ve *-Ar/Ir/r* biçimbirimleri görünüş kategorisi içerisinde yer alabilir. Görünüş kategorisi bitmişlik ve bitmemişlik zıtlığına göre sınıflandırılmaktadır. O hâlde *-(I)yor*, *-mAktA*, *-Ar/Ir/r*, *-AcAk* biçimbirimleri *-BİTMİŞ* yani bitmemişlik olacaktır. *+BİTMİŞ* yani bitmişlik kategorisi için *-(DiyDI)* yapısından yola çıkılarak birinci *-DI* biçimbirimi için *-DI* biçimbirimi ile işaretlenmelidir (Gündüz 2020a).

Birleşik zaman olarak adlandırılan yapılarda görünüş ve zamanı ayırt etmenin iki farklı biçimbirim görüldüğü için daha kolay olduğu söylenebilir. “*Emre geçen ay Bursa’ya geldi.*”/“*gelmişti.*” örneklerinde olduğu gibi birinci biçimbirimin görünüşü, ikinci biçimbirimin ise zamanı işaretlediği görülmektedir. Geleneksel çalışmalarda basit zamanlar olarak adlandırılan yapılarda zaman ve görünüş kategorilerinin nasıl ayırt edileceği bu anlamda önemlidir. Eylem (*Fül*)+*görünüş eki* +(eylem/fül)+*zaman eki* +*kişi eki* olarak bu çalışmada geliştirilen denklemden yola çıkılırsa “*Emre geldi.*” örneğinde sadece görünüşün işaretlendiği ortaya çıkar. Alan yazında referans zamanı ve görünüş arasındaki ilişkiden bahsedilmektedir. Bu anlamda Reichenbach, referans zamanını İngilizcedeki birleşik zamanlarda (compound tense) incelemiştir (Reichenbach 2005). Dolayısıyla geleneksel dilbilgisi kitaplarında basit zaman olarak adlandırılan yapılarda sadece görünüş kategorisi işaretlenmektedir. O hâlde geçmiş zaman Uzun (1998)’un da dikkat çektiği gibi *i+DI* yapılarında ortaya çıkar. Bu da zaman kategorisinin birleşik zamanlarda görüldüğü bilgisini verir.

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Türkiye Türkçesinde görünüş kategorisi incelemelerinde kullanılan üç yaklaşımın olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu yaklaşımlardan Uzun (1998)’un *tek ek-tek işlev* görüşünün Türkiye Türkçesinin eklemeli bir dil olmasından hareketle daha uygun olabileceği anlaşılmış; görünüş, zaman ve kip kategorilerinin işaretleyicilerinin ayrı ayrı belirlenmesi gerektiği görülmüştür. Dolayısıyla *tek ek-tek işlev* ya da bu çalışmada belirtildiği gibi “*Bir biçimbirim bir dilbilgisel kategoride yer almalıdır.*” yaklaşımında şöyle bir resim ortaya çıkmaktadır.

Tablo 4: Türkiye Türkçesinde Zaman ve Görünüş Sınıflandırması

Zaman	Görünüş
Sadece birleşik yapılarda görülmek üzere; Geçmiş: -DI Geçmiş Dışı: Ø	Bitmişlik: -DI ve -DIyDI örneğinde -DI şeklinde, -mİşmİş ve -mİştİ örneğinde -mİş şeklinde Bitmemişlik: Süreklilik ve Ön görülük ile beraber -(I)yor, -Ar/Ir/r, -mAktA -AcAk

Bu çalışmada, Türkiye Türkçesinde zaman kategorisinin alan yazında birleşik zamanlar olarak adlandırılan yapılarda görünüş ya da kiplik işaretleyicileriyle beraber görülebileceği anlaşılmaktadır. Alan yazında basit zamanlar olarak adlandırılan yapılarda görünüş ya da kip kategorisinin görüldüğü, Türkiye Türkçesinde görünüş kategorisinin dünya dillerinde olduğu gibi bitmişlik-bitmemişlik zıtlığı altında değerlendirilip sınıflandırılabilmesi tespit edilmiştir.

Türkiye Türkçesi üzerine yapılan her çalışma alana katkı sağlamaktadır. Görünüş kategorisi üzerine yapılan çalışmalarda farklı bakış açıları da bu nedenle önemlidir. Alan yazında; biçimbirimlerin işlevleri üzerine yapılan çalışmaların artmasının ve Türkiye Türkçesinin yapısına uygun, üzerinde görüş birliğine varılan kategorilerin tespit edilmesinin Türkiye Türkçesinin ana dili ve yabancı dil olarak öğretiminde öğrencilere ve öğreticilere kolaylık sağlayacağı ön görülmektedir.

4. KAYNAKÇA

- Aslan Demir, S. (2016). *Görünüş Kategorisi-Türkmence Örneği*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Atasoy, G. (2017). Türkçede Görünüş Belirteçliklerinin Öğretimi: Görünüş ve Derlem Çalışması. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 1-18.
- Aydemir, İ. A. (2010). *Türkçede Zaman ve Görünüş Sistemleri*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Aydemir, Y. (2006). *Sözlüksel Görünüş ve Türkçe Eylemlerin Anlambilimsel Sınıflandırması: Sözlükçe-Sözdizim Etkileşimi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dilbilim Anabilim Dalı, Ankara.
- Bacanlı, E. (2009). Türkçe Fiil Slav Türü Bitmiş Görünüş Bildirebilir mi?, *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 6 (1), 43-58.
- Bacanlı, E. (2014). *Kılınş Kategorisi ve Altaycada Kılınş Belirleyicisi Olarak Art Fülller*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Comrie, B. (1998). *Aspect- An Introduction To the Study Of Verbal Aspect and Related Problems*. Cambridge. Cambridge University Press.

Dahl, Ö. (1985). *Tense and Aspect Systems*, Oxford: Basil Blackwell.

Dawa, I, Sagisaka, Y. ve Nakamura, S. (2009). *Modeling Characteristics of Agglutinative Languages with Multi-Class Language Model for ASR System*, https://www.researchgate.net/publication/239949152_Speech_recognition_for_resource_deficient_languages_using_frugal_speech_corpus Erişim tarihi: 02.05.2019.

Demirgüneş, S. (2008). Türkçede Görünüş ve Dilbilgisel Zaman: Türkçe 1. Sınıf Ders Kitabı Örneğinde Eylem Türleri, Üye Yapı, Biçimbirim ve Belirteç Etkileşimi. *Dil Dergisi* 140, Nisan-Mayıs-Haziran, Ankara.

Dilaçar, A. (1974). Türk Fiilinde Kılınşla Görünüş ve Dilbilgisi Kitaplarımız, *TDAY Belleten*, 160-171.

Ercilasun, A. B. (2013). Türkçenin Dünya Dilleri Arasındaki Yeri. *Dil Araştırmaları*, 12, Bahar 2013, 17-22.

Ergin, M. (2005). *Türk Dilbilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım/Yayın/Dağıtım.

Esmer, E. (2011). İlköğretim Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı Anlatı Metinlerinde Bakış Açısı Görünüşü-Hal Türü Etkileşimi ve Ön-Arka Plan Düzenleniş. *Dil ve Edebiyat Dergisi*, 8(2), 19-37.

Gencan, T. N. (2001). *Dilbilgisi*. Ankara: Ayraç Yayınevi.

Givon, T. (2001). *Syntax An Introduction Vol 1*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

Gülensoy, T. (2011). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü (I A-N,II O-Z)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Gündüz, F. (2020a). *Türkiye Türkçesinde Süreklilik Görünüşü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı. Kırıkkale.
- Gündüz, F. (2020b). Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı C1 Seviyesinde Görünüş Kategorisi. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt: 11, Sayı: 1, 49-55.
- İbe Akcan, P. (2005). Edinim sürecinde görünüş: İlköğretim ikinci sınıf hayat bilgisi kitaplarındaki eylemler, durum türleri ve görünüş etkileşimi. *Dil Dergisi*, 130, Ekim-Kasım-Aralık, Ankara.
- İmer, K., Kocaman, A. ve Özsoy, S. (2011). *Dilbilim Sözlüğü*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Johanson, L. (1971). *Aspekt im Türkischen*. Vorstudien zu einer Beschreibung des Turkeitürkischen Aspektsystems, Uppsala: Acta Universitatis Uppsaliensa, 1.
- Johanson, L. (1994). Türkeitürkische Aspektotempora. In: Thieroff, Rolf and Ballweg, Joachim (eds.). *Tense systems in European languages*. Tübingen: Niemeyer. 247-266.
- Johanson, L. (1995). Mehrdeutigkeit in der türkischen Verbalkomposition. Erdal, Marcel & Tezcan, Semih (eds.) Beläk Bitig. Sprachstudien für Gerhard Doerfer zum 75. Geburtstag (Turcologica 23.) Wiesbaden: Harrassowitz. 81-101.
- Johanson, L. [Çev. Nurettin Demir] (2016). *Türkçede Görünüş*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Karadoğan, A. (2009). *Türkiye Türkçesinde Kılınış*. Ankara, Divan Kitap.
- Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Musaoglu, M., & Kirişçi, F. (2008). Türk Dilbiliminde Görünüş Kategorisinin İncelenmesi Üzerine. *Türkolojiya*, No: 1-2, 32-54.
- Ortaköylüoğlu, H. (2015). Türkçede Görünüş: Okul Öncesi Hikâye Kitaplarında Eylem Türleri, Üye Yapı, Biçimbirim ve Belirteç Etkileşimi, *International Journal of Language Academy*. 3 (1), Spring 2015, 224-240.
- Oymak R. (2004). Türkçe Öğretiminde -Dilbilgisel- Bir Biçimbirim/Ulam Olan Kip Kavramının Biçimdizimdeki İşlevi İle Kavrama Düzeyi ve Geleneksel Dilbilgisi Eleştirisi. *III. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, (6-9 Temmuz)*, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Reichenbach, H. (2005). The Tenses of Verbes (Ed. Inderjeet Mani, James Pustejovsky, Rob Gaizauskos) *The Language of Time: A Reader*. New York: Oxford University Press. 71-78.
- Smith, C. (1997). *The Parameter of Aspect*, Kluwer Academic Publishers, 2.baskı, Netherlands.
- Theelin, N. (1978). *Towards a Theory of Aspect, Tense and Actionality in Slavic*, Studia Slavica Upsaliensa 18, Almqvist & Wiksell, Uppsala.
- Uğurlu, M. (2003). Türkiye Türkçesinde Bakış. *Türkbilig*. 124-133.
- Uzun, N. E. (1998). Türkçede Görünüş, Kip, Zaman Üçlüsü. *Dil Dergisi*, 68, 5-22.
- Uzun, N. E. (2004). *Dilbilgisinin Temel Kavramları (Dünya Dillerinden Örnekleriyle-Türkçe Üzerine Tartışmalar)*. Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 19, Yay. Mehmet Ölmez, İstanbul.
- Vardar, B. (2007). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul. Multilingual Yayınları.
- Yavaş, F. (1979). The Turkish Aorist. *Kansas Working Papers in Linguistics*. 4 (1), 41-49.
- Yıldırım, A.& Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (5. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zhao, L. (2008). *Türkçe Bildiri Tümcelerinde Yüklem Yapılanışı: Belirtiler ve Anlamları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dilbilim Anabilim Dalı, Ankara.

İnternet Kaynakları

<http://lingvo.info/en/babylon/typology> (Erişim Tarihi: 02.05.2019)